

identitāti). Analizētas idejas un muzikālie avoti, kas ietekmēja igauņu mūziku 20. gadsimta 80. gados; šajā nolūkā pētītas dažādas kompozīcijas.

JAUNA PIEEJA GREGORISKĀ KORĀĻA PĒTNIECĪBAI: ETNOMUZIKOLOĢISKAIS ASPEKTS

Guntars Prānis

Raksts saistīts ar manas disertācijas tēmu, kuras fokuss ir gan Rīgas misāles manuskripts (14. gadsimts), gan lokālās mūzikas tradīcijas viduslaiku Rīgā. Galvenais jautājums, uz kuru meklēju atbildi: vai manuskripta mūzikas materiāls atspoguļo jebkādu lokālās mūzikas tradīciju? Viduslaiku Rīgas mūzikas vēstures kontekstā šis faktors nekad nav ticis pētīts tiešā saiknē ar vēstures un identitātes aspektu. Raksts piedāvā piemērotas metodoloģijas un pieejas izvēli ceļā uz šīs nozīmīgās problēmas izzināšanu, kā arī pozicionē citus jautājumus, kas saistīti ar priekšstatu par globālo un lokālo mūzikā.

Plašāk pakavēšos pie laikmetīgajām analīzes metodēm un zinātnisko izpēti gregoriskā korāļa jomā (saiknē ar dažādām lokālām tradīcijām). Teksti, kas tapuši Karolingū periodā (Johanness Diakons, Notkers no Santgallenas), bieži atspoguļo atšķirības starp reģionālajām tradīcijām. Bet vai tās ir tikai atšķirības melodijās? Varbūt Karolingū laikabiedriem vārds *atšķirība* nozīmēja tikai dažādību atskaņojuma veidos, kas saistīta ar pieeju teksta artikulēšanai? Varbūt viņi ņēma vērā atskaņojumā iesaistīto dziedātāju izcelsmi, kas saistīta ar dažādiem reģioniem, vai arī latīņu valodas izrunu? Mēģinot atrast risinājumus šīm dilemmām, būtiski apzināties, cik delikāta ir robeža starp tādu pašu, līdzīgu un atšķirīgu, kā to norādījuši arī Viduslaiku autori. Dziedājumu var uztvert kā vienu un to pašu ne tikai tā melodijas dēļ, bet arī dēļ teksta, liturģiskās funkcijas, atskaņotāja vokālās tehnikas un konkrētā ornamentācijas veida. Šāda problēmas pozicionēšana pieprasa paplašinātu un interdisciplināru pieeju, kas raksturīga etnomuzikoloģijai, vienlaikus tomēr izpētes sfērā ietilpst dažādas problēmas, kuru ietvaros arī klasiskā mūzikas vēstures pieeja joprojām ir būtiska. Pētot šo divu pieeju lietojumu, vēlos atklāt to kopīgās un atšķirīgās iezīmes.

K l a s i s k ā p i e e j a m ū z i k a s v ē s t u r e i

Solesmes dziedājumu izpēte aizsākās 1833. gadā Solesmes benediktīņu klosterī. Tās galvenais princips ir korāļu melodiju restaurēšana pēc to avotiem (salīdzinošā rokrakstu analīze). Mērķis bija atrast *arhetipu*, kas neeksistēja rakstītajos viduslaiku manuskriptos, un publicēt atklājumus par šo tēmu. Eižena Kardīna gregoriskās semioloģijas nostiprināšanās pavēra jaunu perspektīvu agrīnāko neimu izpētē.

E t n o m u z i k o l o ģ i s k ā p i e e j a

20. gadsimta beidzamajās desmitgadēs centieni aizpildīt plaisu starp mums un viduslaiku kantoriem ietver arī etnomuzikoloģijas un

tradicionālās mūzikas piesaisti. Tā pavērusi jaunu perspektīvu, kurā gregoriskais dziedājums tiek uzskatīts par muzikālu veselumu; nozīmīgu funkciju līdzās citiem faktoriem pildījusi agrīno mutvārdu tradīciju pārtvere, reprezentējot krasi izteiktu liberalizāciju un iespēju aplūkot dziedājumu atšķirīgos rakursos – no kompozīcijas, transmisijas un atskaņojuma viedokļa. Šīs idejas sniedz iedvesmu dziedājumu studēšanai un to melodiju tālāknodošanai; tās ir būtisks atbalsts pētniekiem un atskaņotājiem.

**KARĒĻU UN SOMU RŪNU MANTOJUMA
KONCEPTUALIZĀCIJA: ATSEVIŠĶA GADĪJUMA IZPĒTE
(SAIKNĒ AR EDUARDA PATLAENKO KANTĀTES
KANTELETAR UN ROMĀNA ZELINSKA ORATORIJAS
KALEVALA MŪZIKAS MATERIĀLU)**

Svetlana Sincova

Viens no būtiskiem kultūras piemēriem, kas raksturo karēļu un somu identitāti, ir rūnu mantojums. Rūnas atskaņo somu, karēļu un ižoru tautu teicēji. Plašais etniskās informācijas apjoms, ko ietver rūnas, vienmēr piesaistījis zinātnieku uzmanību.

Somu literatūras un filoloģijas teorētiķis, dzejnieks Eliass Lenrūts, veicot ekspedīcijas Ziemeļkarēlijā, savāca milzīgu klāstu rūnu. Šos materiālus viņš izmantoja mums zināmajos darbos *Kalevala* (1835) un *Kanteletar* (1840). Līdz ar to Lenrūta apdzejotās karēļu un somu rūnas nepārprotami iespaidojušas dažādas mākslas sfēras, tai skaitā mūziku, tēlotājmākslu, baletu utt.

Šī pētījuma uzmanības centrā ir divi mūsdienu karēļu komponistu šedevri: Romāna Zelinska rūnu oratorija *Kalevala* jauktajam korim, teicējam un simfoniskajam orķestrim (1994) un Eduarda Patlaenko simfonija kantāte *Kanteletar* soprānam, baritonam un simfoniskajam orķestrim (1963).

Romāna Zelinska darba pamatā ir eposa *Kalevala* tulkojums krievu valodā, ko veicis Leonīds Beļskis. Tas ieskicē eposa rūnās (nr. 7, 9, 44, 42) ietvertu pamatdomu. Romāns Zelinskis ir etnogrāfs un muzikologs, kurš izaudzis slāvu kultūrvīdē, taču vēlējies padziļināt izpratni par somugru reģiona kultūras jomu un konceptualizēt to. Iedziļinoties somugru kultūras etniskajā identitātē, 1984. gadā Zelinskis piedalījās ekspedīcijā pa Kalevalas reģionu, kas bija veltīta eposa 150. gadadienai.

Lenrūta *Kanteletar* liriskais žanrs piesaistīja Eduardu Patlaenko, Pēterburgas komponistu skolas sekotāju. Viņš izvēlējās sešas no 652 rūnām, kuras tulkojuši Josifs Brodskis, Valērijs Brjusovs un Aino Hurmevāra. Eduarda Patlaenko muzikālais meistardarbs bija iecerēts kā dubultfuga ar dziesmām intermēdijām.

Abu skaņdarbu īpatnības pētītas, balstoties uz komponistu personību socioloģiskajām un psiholoģiskajām iezīmēm.